

NOTA BIJ DE KAART DER PROTESTANTSE MISSIES IN BELGISCH-KONGO^(*) EN RUANDA-URUNDI

DOOR

H. WAKELIN COXILL

VERTEGENWOORDIGER IN BELGIË DER PROTESTANTSE MISSIES VAN BELGISCH-KONGO

AAN de grote ontdekkingsreiziger en missionaris DAVID LIVINGSTONE (1), aangekomen in Afrika in 1840, komt de eer toe de eerste protestantse missionaris te zijn die de grond van Kongo heeft betreden. Komende van Zuid-Afrika, ontdekte hij de Victoriawatervallen in 1854 en het Nyassameer in 1859. HENRY M. STANLEY (2), die hem opzocht, ontmoette hem op Vrijdag 10 November 1871, te Ujiji aan het Tanganikameer, waar hij slechts sedert vijf dagen teruggekeerd was van een reis naar de Lualaba (Belgisch-Kongo).

STANLEY bracht vijf maanden door met LIVINGSTONE en trachtte hem te overtuigen naar Engeland terug te keren, maar de grote pionier wilde noch zijn werk, noch Afrika, noch vooral zijn zwarte vrienden verlaten. Op 1 Mei 1873, vonden zijn trouwe negerdienaren hem dood, geknield bij zijn bed, in het dorp Chibambo, bij het Bangweolomeer. Het leven en de heldhaftige dood van LIVINGSTONE spoorden niet alleen STANLEY er toe aan de ontdekking van Centraal-Afrika voort te zetten en de Kongostroom voor het eerst tot zijn monding op te varen in 1877, maar wekten bij vele Protestanten het verlangen en de behoefte hun leven te wijden om Christus te doen kennen onder de volkeren van dit groot en tot dan onbekend grondgebied.

LIVINGSTONE bracht door zijn brieven de hele wereld tot verontwaardiging tegenover de slavenhandel. Koning LEOPOLD II speelde een hoofdrol in de strijd tegen die Afrikaanse plaag.

Met alle eerbied voor LIVINGSTONE, mag men het begin der werkzaamheden van de Protestantse missies in Kongo toch slechts rekenen vanaf 1878.

Op 13 Januari 1878, kwamen GEORGE GRENFELL (3) en THOMAS COMBER (4) op inspectiereis te Banana aan, in opdracht der *Baptist Missionary Society* (B. M. S.). Na een verblijf van twee weken in Beneden-Kongo, keerden ze naar Kameroen terug, zonden een verslag naar hun missievereniging en kwamen terug in Kongo in de maand Juni van hetzelfde jaar. Tijdens dit tweede bezoek, begaven ze zich naar San Salvador, vroegere hoofdplaats van het koninkrijk Kongo. Het is in deze stad dat in 1879 de eerste missiepost van de *Baptist Missionary Society* geopend werd, met een effectief van vijf personen, waaronder één vrouw.

Anderzijds, eveneens in 1878, zond de *Livingstone Inland Mission* (L. I. M.) haar eerste missionaris uit, de Eerwaarde HENRY GRAVEN, van Britse nationaliteit, die geholpen door een Deense matroos, de stroom opvoer tot de plaats waar tegenwoordig Matadi ligt. Hij stichtte

(*) De spelling „Belgisch-Kongo” wordt in dit werk aangenomen in toepassing van de omzendbrief n° 21/30 van 12 Augustus 1953 van de H. Gouverneur-Generaal.

(1) *Belg. Kol. Biogr.*, I, 607-611.

(2) *Ibid.*, 864-893.

(3) *Ibid.*, 442-458.

(4) *Ibid.*, 248-250.

een post te Palabala, op een dagreis van Matadi. De Eerwaarde GRAVEN was dus de eerste missionaris die een Protestantse post oprichtte in het gebied dat nu Belgisch-Kongo is.

Een korte tijd later kregen de grondleggers van de posten van Palabala en San Salvador versterking. In 1879, werd een nieuwe post geopend door de *Livingstone Inland Mission* te Banza Manteke, op 24 km van Lufu.

De *Baptist Missionary Society* en de *Livingstone Inland Mission*, vriendelijk wedijverend, drongen door naar het binnenland en men moet aan de *Baptist Missionary Society* de eer toekennen de eerste te zijn die de Stanley-Pool bereikt heeft.

WILLIAM BENTLEY (1) en HENRY CRUDGINGTON (2), die tot deze missie behoorden en die vertrokken van de Kongomonding, zijn de eerste Blanken geweest die langs deze weg de plaats bereikten die nu Leopoldstad heet. Ze volgden de moeilijke weg langs de Noordelijke oever van de stroom tot aan de Stanley-Pool, die ze op 12 Januari 1881 met een prauw overstaken om zich naar Kitambu te begeven.

Vóór de oprichting van de spoorweg van Matadi tot Leopoldstad, hadden de Protestantse missies posten gesticht langs de oude karavaanweg ten einde de Europeanen en de zwarte dragers op hun lastige en vermoeiende tochten te helpen door hun gastvrijheid en hun geneeskundige zorgen.

Van 1881 tot 1884, op de plaats waar later Leopoldstad zou komen, hebben de *Baptist Missionary Society* en de *Livingstone Inland Mission* de stoomboten *Peace* en *Henry Reed* ineengezet, waarvan al de stukken door dragers dienden aangebracht vanaf de kust. Bij die gelegenheid, werd de stoomketel van de *Henry Reed*, die te zwaar was, voortgerold en ging dikwijls verloren onderweg. Deze boten namen deel aan de eerste volledige ontdekkingsreizen van de Kongostroom en zijn bijrivieren. GEORGE GRENFELL is de eerste die met de *Peace* de Ubangi opvoer. Tijdens zijn tochten met die kleine boot, maakte hij kaarten op, die nog kort geleden

gebruikt werden om tussen Leopoldstad en Stanleystad te varen.

De *Livingstone Inland Mission* stichtte in 1883 de post van Bolenge (Coquilhatstad) en de *Baptist Missionary Society* richtte de posten van Lukolela (1884), Bolobo (1888), Upoto (1891) en van Yakusu bij Stanleystad (1896) op.

Dit doordringen naar het binnenland wordt verklaard door de bedoeling zo vlug mogelijk een hinderpaal te stellen aan het uit het Noorden komende Islamisme.

De *Livingstone Inland Mission* riep drie andere missieverenigingen in het leven: de *American Baptist Foreign Mission Society* (1884), de *Svenska Missionsförbundet* (1886) en de *Congo Balolo Mission* (C. B. M.) (1889), die het begonnen werk hervatten en voortzetten.

Mukimbugu, in 1881 gesticht door de *Livingstone Inland Mission*, werd in 1886 als eerste post gekozen door de *Svenska Missionsförbundet*.

Korte tijd later werden verschillende andere posten geopend aan weerskanten van de stroom en namelijk te Matadi. Daar werd in 1892 het eerste tijdschrift uitgegeven, gedrukt in Kongo, het *Minsamu Mayenge* („Nieuws van de Vrede”).

In 1884 begon de *Christian and Missionary Alliance* haar werkzaamheid in de Mayumbe.

Een methodistisch werk begon in 1886 onder leiding van Bishop WILLIAM TAYLOR, maar werd onderbroken in 1897. Drie posten werden geopend: de eerste te Vivi, nabij de post van STANLEY tegenover Matadi, een andere te Isangila en een derde aan de Stanley-Pool. In 1890, vervoegde Miss HELEN CHAPMAN deze post. Enkele jaren later huwde ze Eerwaarde JOHN M. SPRINGER, die in Rhodesië als missionaris gevestigd was. Deze toegewijde zendeling hielp haar man bij het verkennen van het gebied van Katanga, waar ze de twee eerste posten van de *Methodistische Missie* stichtten, de ene te Kapanga, de andere te Kambove. Mevr. SPRINGER overleed in 1949 te Mulungwishi, nabij de huidige Jadotstad, na 59 jaren dienst voor Christus in Centraal-Afrika.

(1) Belg. Kol. Biogr., I, 115-120.

(2) Belg. Kol. Biogr., II, 210-212.

Op het ogenblik dat de eerste missionarissen, die langs de Stanley-Pool aangekomen waren, hun werk begonnen in Beneden-Kongo, kwam een andere missionaris, FREDERICK ARNOT (1), Kongo binnen langs het Zuid-Oosten, komend uit Angola.

Met de wedewerking van SWAN en andere confraters, opende hij in 1886 een post te Bunkeya, dorp van het machtig hoofd MUSHIDI (MSIRI). Ze waren de stichters van de *Garenganze Evangelical Mission*, die heden verschillende posten bezit in het Zuid-Oosten van de Kolonie.

De *Congo Balolo Mission*, Britse opvolger van de *Livingstone Inland Mission*, begon in 1889 in de streek der Lulongo-Maringa-Lopori-rivieren. Haar eerste missionaris was JOHN MCKITTRICK (2). Dit gezelschap telt heden negen posten.

De eerste posten in de streek van de Kasai werden gesticht door de missionarissen van de *American Presbyterian Congo Mission* (A. P. C. M.), nadat twee onder hen, SAMUEL LAPSLEY en W. SHEPPARD, het gebied hadden verkend.

Ze kozen Luebo als terrein voor de eerste post. Deze missie is vandaag een der belangrijkste van Kongo, daar ze 10 posten telt in een streek waarvan de bevolking geschat wordt op ongeveer 2.000.000 inwoners, die dezelfde taal, het Tshiluba, spreken en de talrijkste taalgemeenschap van Kongo vormen.

De gebroeders WILLIAM en UPTON WESTCOTT hebben, in 1897, de missie gesticht die hun naam draagt en die vier posten telt in de provincie van Lusambo.

In 1899 aanvaardde de *Disciples of Christ Congo Mission* (D. C. C. M.) Bolenge terug te nemen, een oude post die in 1883 gevestigd werd door de *Livingstone Inland Mission* en die tot op dat ogenblik onder de leiding stond van de *American Baptist Foreign Mission Society*. De *Disciples of Christ Congo Mission* volbracht een merkwaaardig werk in de Evenaarsprovincie en telt tegenwoordig 8 posten, met bovendien een school te Bollenge voor predikanten en moniteurs die de leden

van verschillende missies verenigt. De eerste school van dien aard werd opgericht in 1908 te Kimpese in Beneden-Kongo.

Lang vóór de organisatie der grote vervoerdiensten door private ondernemingen, hadden verschillende Protestantse missies hun eigen boten gebouwd en geëxploiteerd, namelijk de B. M. S., de C. B. M., de A. P. C. M. en de D. C. C. M.

De opsomming van de Protestantse missies, die vóór 1900 gesticht werden, bewijst dat de Protestantse missionarissen naast de heldhaftige Belgische pioniers en ontdeckingsreizigers deelgenomen hebben aan de ontwikkeling van Kongo en dat ze met heel zijn geschiedenis verbonden zijn.

Verscheidene andere genootschappen begonnen hun werk tijdens de jaren 1900-1914.

De *Mennonitische Kerken van Amerika* kozen het gebied van Karelstad-Tshikapa als centrum van hun werkzaamheden en gaven in 1911 aan hun vereniging de naam van *Congo Inland Mission*.

De Eerwaarde E. W. SJOBLOM (3) was de eerste missionaris van de *Zweedse Baptistische Missie*, die in 1892 in Kongo aankwam, maar die met de Amerikaanse Baptisten werkte. De eerste onafhankelijke post der Zweedse Baptisten werd gesticht in 1919. Deze missie telt nu 6 posten in de streek van Banningstad.

De *Africa Inland Mission* begon haar werkzaamheid in Oost-Afrika in 1896, maar stichtte haar eerste posten in Belgisch-Kongo slechts in 1912.

De *Heart of Africa Mission* gesticht door CHARLES STUDD en A. B. BUXTON in 1913, bezit posten in de provincie van Stanleystad (Kibali-Ituri en Uele).

We hebben reeds gesproken over de aanvang van de *Methodistische Missie* in Zuid-Kongo. Tussen 1911 en 1919 stichtte deze Amerikaanse Kerk een tweede gezelschap voor de evangelisatie van Centraal-Kongo in de streek der Atetela, ten Noorden van Lusambo. Deze missie telt nu 5 posten en bezit een centrale school te Wembo-Nyama. In 1915 vestigde de *Congo*

(1) Belg. Kol. Biogr., II, 25-28.

(2) Ibid., I, 580.

(3) Ibid., 851-852.

Evangelistic Mission zich te Mwanza op de Lualaba. Gesticht door de Eerwaarde W. F. P. BURTON en door JAMES SALTER, heeft ze haar werkzaamheid zodanig uitgebreid, dat ze nu 15 posten telt.

De *Belgische Vereniging der Protestantse Missies in Kongo* (B. V. P. M. K.) werd gesticht te Brussel in 1910. De oorlog van 1914-1918 verhinderde echter de uitvoering der maatregelen, die sedert 1911 getroffen werden, met het oog op een missiewerk in Katanga. Krachtens de verdragen, op aanvraag van het Belgisch Gouvernement en dank zij de daadwerkelijke hulp en steun van Z. M. Koning ALBERT, hernam de B. V. P. M. K., vanaf 1921, het werk, dat ondernomen werd in Ruanda sinds 1907 door de *Duitse Missie van Bethel* en opgegeven in 1916.

Op 24 Juli 1921, werd de eerste post van dit genootschap, Kirinda, opnieuw voor het Evangelie geopend; in Augustus 1922 volgde Iremera en in Oktober 1924, Rubengera.

Andere missies begonnen eveneens de evangelisatie in Ruanda-Urundi, namelijk: de *Ruanda General and Medical Mission* (*Church Missionary Society*) in 1928, de *Deense Baptistische Missie* in 1928, de *Vrije Methodistische Missie* en de *Friends of Africa Gospel Mission* in 1934, de *Worldwide Testimony Mission* in 1939. De *Vrije Zweedse Missie* begon haar werk in 1921 in de Kivustreek, maar haar werkterrein strekte zich uit tot Ruanda-Urundi. Al deze missies werken nauw samen en hebben een vereniging gesticht, het *Verbond der Protestantse Missies in Ruanda-Urundi*.

Behalve het *Belgisch Genootschap der Protestantse Missies*, dat in Ruanda-Urundi werkzaam is, hebben we verschillende Belgische missionarissen onder het personeel van de andere missies.

Het *Leger des Heils*, dat een merkwaaardige arbeid volbracht heeft sinds het begin van zijn werkzaamheden in 1934, staat te Leopoldstad onder leiding van Belgische officieren. Sedert de laatste oorlog, kregen de Openbare Weermacht en de Protestantse missies hulp van Belgische krijgsmoezenen.

In de periode tussen de twee oorlogen, is het aantal der nieuwe missieverenigingen meer dan verdubbeld. Alle hebben in een grote geest van broederschap

samengewerkt, en met de hulp van de Protestantse Raad van Kongo en van hun oudere zusterverenigingen, hebben de nieuw aangekomenen in het algemeen getracht posten te vestigen in de streken waar er nog geen bestonden.

Wanneer we het groot aantal bestaande Protestantse missieverenigingen beschouwen, is het opbeurend te zien hoe dicht ze bij elkaar staan. Ze zijn werkelijk verbonden in het Werk, in het Gelooft en in de Geest. Het enige verschil tussen de Protestantse missieverenigingen in Kongo is de bron van hun steun. Er zijn, bijvoorbeeld, vijf verschillende Baptistische genootschappen werkzaam in Kongo. Het enige verschil ligt in het feit dat de ene gesteund wordt door de Amerikaanse Baptistische Kerk, een andere door de Engelse, een derde door de Zweedse, een vierde door de Noorse en de vijfde door de Deense Baptistische Kerk.

Met het oog op een doeltreffende samenwerking, hebben al de Protestantse Missies van Kongo zich vanaf het begin van hun werkzaamheden in „conferenties” gegroepeerd. Later hebben ze de *Protestantse Raad van Kongo* gesticht, die zijn zetel te Leopoldstad heeft. Deze raad heeft voortdurend contact met al de missies. Zijn Secretaris-Generaal is de officiële vertegenwoordiger bij het Gouvernement-Generaal.

De Protestantse Missies bezitten eveneens een Bureau te Brussel, dat onder leiding staat van de wettelijke Vertegenwoordiger in België der Protestantse Missies van Belgisch-Kongo. Dit Bureau helpt de buitenlandse missionarissen die stage doen in België, en speelt de rol van tussenpersoon tussen deze missionarissen en het Belgisch Gouvernement.

De Protestantse Missies zorgen er voor al de hun gestelde problemen op een zo vriendelijk mogelijke wijze op te lossen. De verschillende werkgebieden worden niet door een strenge grens bepaald, maar er bestaat een stilzwijgend akkoord tussen de Gezelschappen en de *Protestantse Raad van Kongo*. Zo bezit elke missie haar onafhankelijkheid en alle leden van de *Protestantse Raad van Kongo* trachten er naar één enkele Kerk van Christus in Kongo tot stand te brengen.

De missies hebben zich eveneens verenigd om een gemeenschappelijke boekerie en een drukkerij te stichten

gekend onder de naam van *Evangelische Boekery van Kongo*. Deze instelling, gevestigd te Leopoldstad, bewijst zeer grote diensten aan al de missies.

Sinds de aankomst der eerste missionarissen, hebben de Protestanten er zich op toegelegd de inlanders in hun eigen talen te onderwijzen en kerken te stichten. De kaart wijst de belangrijkste posten aan, maar de kerken en scholen opgericht in duizenden inlandse dorpen zijn te talrijk om vermeld te worden. In 1953 telde men 46 missieverenigingen, 280 belangrijke posten; maar er bestaan evangelisten en zwarte moniteurs in 19.000 dorpen.

Verschillende Protestantse missionarissen hebben jaren gewijd aan vertalingen in Kongolese talen, zodat de inlanders tegenwoordig beschikken over de Bijbel in 9 talen en het Nieuw Testament in 34 talen, zonder de talrijke uittreksels te rekenen van de Heilige Schriften, van de godsdienstige of opvoedende werken.

Naaft de evangelisatie hebben de missionarissen grote aandacht besteed aan het onderwijs. De kaart toont de plaats aan van de centrale scholen die onder leiding staan van missionarissen. Bovendien zijn er meer dan 17.000 lagere scholen in de dorpen verspreid. Het totaal aantal der leerlingen in 1952 bedroeg 390.889. De Protestantse missies hebben eveneens 14 scholen voor Europese kinderen opgericht, die vermeld zijn op de kaart.

Tot 1948 waren al de onderwijskosten ten laste van de Protestantse missies. In 1952 werd door het Belgisch Gouvernement het vrij gesubsidieerd onderwijs voor inlanders georganiseerd met de hulp der christelijke verenigingen. Men deed beroep op de Protestantse en Katholieke missies en de steun van het Gouvernement werd verleend. Dit feit wordt ten zeerste op prijs gesteld door de Protestanten van Kongo en vooral door de Protestantse Kongolese bevolking, die op het huidig

ogenblik op één miljoen zeshonderd duizend zielen wordt geschat (Belgisch-Kongo en Ruanda-Urundi). In 1952, hadden 30 missieverenigingen de schoolovereenkomst ondertekend met het Gouvernement.

Naar het voorbeeld van hun Meester Jezus-Christus, die de Grote Geneesheer was, hebben de Protestantse missies nooit de behoeften noch het belang van het geneeskundig werk in Kongo onderschat, en ze waren gelukkig hun medewerking te verlenen aan de geneeskundige dienst van het Gouvernement. Ze beschikken tegenwoordig over 170 gasthuizen en consultatiebureau's, waarvan alleen de belangrijkste op de kaart vermeld worden.

In 1951 bestond hun personeel uit 77 geneesheren en 166 verpleegsters en ambulanciers, waarvan het grootste gedeelte door de Staat aangenomen is. Dit personeel wordt geholpen door 1.097 toegewijde en bevoegde Zwarten. Gedurende het jaar 1952, werden 5.967.731 consultaties gegeven.

Onze missies hebben 29 geneeskundige scholen onder hun leiding, waarvan er 2 aangenomen zijn, de ene te Sona Bata, en de andere te Yakusu. De school van Sona Bata werd in 1952 overgebracht naar Kimpese.

Verleden jaar werden 10.630 melaatsen behandeld in de 40 leprozengestichten, opgericht en geleid door ons geneeskundig korps.

De Protestantse missies van Belgisch-Kongo zijn het Belgisch Gouvernement bijzonder dankbaar voor de hulp en de aanmoedigingen die ze ontvangen hebben tijdens hun jarenlang gezamenlijk werk om de Christelijke beschaving aan de Kongolezen te brengen.

Ze zijn trots op hetgeen verwezenlijkt werd in de Belgische kolonie en danken er God voor. Vol Hoop en Geloof keren ze zich naar de toekomst.

11 Februari 1954.

STATISTIEKEN DER PROTESTANTSE MISSIES IN BELGISCH-KONGO EN RUANDA-URUNDI

OP 31 DECEMBER 1952

Missieverenigingen	46	Leerlingen:	
Belangrijkste posten	280	Lagere scholen	387.598
Missionarissen in Kongo	1.323	Secundaire scholen	411
Missionarissen met verlof	376	Ambachtsscholen	90
Totaal	1.699	Speciale scholen	2.790
Kongolees personeel:		Totaal	390.889
Predikanten door ordinatie	315	Scholen voor Europese kinderen	14
Predikanten zonder ordinatie	487	Leerlingen	236
Evangelisten en moniteurs	19.005	Geneeskundig werk:	
Geneeskundige helpers	1.097	Gasthuizen en consultatiebureau's	170
Andere helpers	2.883	Geneesheren (in 1953)	56
Totaal	23.787	Ziekenverpleegsters en ambulanciers	166
Evangelisatie:		Kongolees personeel	1.097
Christenen (pratikerend)	675.538	Consultaties	5.967.731
Catechumenen	272.486	Behandelde zieken	968.455
Dopen van het jaar	49.992	Operaties	17.889
Huwelijken van het jaar	4.309	Verlossingen	8.045
Onderwijs:		Zuigelingenconsultaties	101
Lagere scholen	11.733	Ingeschreven kinderen	19.681
Secundaire scholen	8	Leprozegezichten	40
Ambachtsscholen	5	Zieken	10.630
Speciale scholen: Bijbelse, normale, genees- kundige, enz... ..	96	Geneeskundige scholen	29
Totaal	11.842	Leerlingen	432

De inlandse Protestantse bevolking in Belgisch-Kongo en Ruanda-Urundi wordt geschat op één miljoen zeshonderd duizend aanhangers.